

Inhoudsopgave

Inleiding	7
Deel 1 - Waarom lezen nodig is	9
Hoofdstuk 1 - Waarom wil je dat jouw leerlingen lezen?	11
Hoofdstuk 2 - Waarom wil je dat ze romans lezen?	21
Deel 2 - Voorbereiding van een leesprogramma	25
Hoofdstuk 3 - Hoe bereid je leerlingen voor op (zelfstandig) lezen?	27
Hoofdstuk 4 - Tien-stappenplan voor een compleet leesprogramma	46
Hoofdstuk 5 - Leesmateriaal kiezen en onderhouden	54
Hoofdstuk 6 - Een pleidooi voor culturele verhalen	71
Deel 3 - Vier motiverende leesactiviteiten	79
Hoofdstuk 7 - De vier manieren van lezen met het beste resultaat	81
Hoofdstuk 8 - Klassikaal lezen	87
Hoofdstuk 9 - Voorlezen	106
Hoofdstuk 10 - Embedded reading	115
Hoofdstuk 11 - Zelf kiezen, zelf lezen	130
Deel 4 - Toetsing	145
Hoofdstuk 12 - Zinvol toetsen	147
Bijlagen	163
Boekenlegger	165
Posters	166
Formulieren	178
Lijst met woorden	215
Bronnen	218
Over de auteur	224
Over Arcos Publishers	225

Inleiding

Dit boek is voor docenten Moderne Vreemde Talen, Ntz-docenten en iedereen die te maken heeft met taalverwerving in een schoolsetting. Dit boek is voortgekomen uit meer dan 30 jaar leservaring op basisscholen, in het middelbaar onderwijs en op universiteiten, en is bedoeld als inspiratiebron en praktisch hulpmiddel om leerlingen aan het lezen te krijgen en te houden.

De focus in dit boek ligt op toepassing en een dieper begrip van hoe je lezen kunt onderwijzen, en op de verantwoording van deze werkwijze door onderzoekers en onderwijsexperts. Het boek staat vol met citaten van deze experts, om jou te helpen jouw keuze voor extensief lezen te verdedigen, en je aan te moedigen doordat je weet dat je op het juiste pad zit. Er zijn citaten van wetenschappers in tweedetaalverwerving en van docenten uit de praktijk, waarmee je sceptische collega's en schoolleiders ervan kunt overtuigen dat het voor de leerlingen loont om heel veel te lezen.

Iedereen, van nieuwe leraren tot oude rotten in het vak, zal kunnen profiteren van de praktische aanpak in dit boek. De twee basisprincipes zijn:

Lezen is een belangrijk onderdeel van het leren van een taal.

Leerlingen worden alleen beter in lezen door veel te lezen.

Dit zijn geen verrassende ideeën, maar leraren en docenten krijgen niet vaak genoeg te horen hoe effectief stelselmatig lezen in de les is, en hebben dus ook geen plan klaarliggen om dit te kunnen uitvoeren. Docenten moderne vreemde talen hebben tijdens hun opleiding vaak geen instructie en training gehad op dit cruciale onderdeel van taalverwerving, en ook auteurs en lerarenopleiders besteden misschien niet voldoende aandacht aan de dagelijkse routines die ervoor zorgen dat lezen het gewenste effect heeft.

Dalende schoolresultaten kunnen worden aangepakt door een stelselmatig,

veelzijdig leesprogramma. Dit boek legt uit wat de vier belangrijkste leesstrategieën zijn die de taalvaardigheid en het leesplezier van jouw leerlingen tot grote hoogten zullen stuwen, waarom je die zou willen toepassen en hoe je ze kunt implementeren:

- Klassikaal lezen
- Zelfstandig lezen
- Voorlezen
- Embedded readings

Het kost tijd

Dit boek gaat over hoe je *kunt* lezen, niet hoe je *móet* lezen. De strategieën in dit handboek zijn absoluut effectief, en ze zijn allemaal belangrijk, maar je hoeft ze niet allemaal in één keer te implementeren of te beheersen. De ideeën helpen jou je leesprogramma gevarieerd en duurzaam te maken, maar je hoeft niet alle ideeën meteen toe te passen om het te laten werken. Het kost tijd om de materialen te verzamelen, de lestechnieken in de vingers te krijgen en alle belanghebbenden (collega's, schoolleiders, ouders en leerlingen) ervan te overtuigen dat het van vitaal belang is om iedere dag te lezen. Je kunt hier stap voor stap naartoe werken, en je zult zien dat je er steeds beter in wordt. Het kost tijd, maar je komt er wel.

Hoofdstuk 1

Waarom wil je dat jouw leerlingen lezen?

1. Woordenschat uitbreiden

Wil je dat ze woorden leren? Laat je leerlingen lezen!

Een belangrijk doel van lezen in de talenles is een betere en diepgaandere taalverwerving. Taalverwerving vindt plaats wanneer leerlingen woorden en grammaticale structuren vele malen herhaald krijgen. Maar we kunnen ze niet gewoon woordenlijsten laten herhalen; we moeten de herhalingen als het ware vermommen. Dit gebeurt op natuurlijke wijze wanneer de leerlingen teksten lezen die voor hen interessant en begrijpelijk zijn. Leerlingen moeten lezen. Veel.

Het idee van talen leren door regelmatig leesboekjes op het eigen taalniveau te lezen is niet nieuw. Terloops woorden oppikken terwijl je puur om de inhoud leest, is de plezierige, pijnloze en ongecompliceerde manier waarop leerlingen hun woordenschat opbouwen. Woorden verwerf je namelijk het beste stapje voor stapje, verspreid over een langere periode, en door verhalen te lezen groeit de woordenschat zonder moeite. Taalleerders kunnen de enorme woordenschat die ze nodig hebben (9000 basiswoorden) voor hun eindexamen, werk, reizen en interacties met moedertaalsprekers verkrijgen door gewoon veel te lezen. Extensief lezen is misschien zelfs wel de enige manier om dit efficiënt te doen.

Het is natuurlijker om woorden in context te gebruiken

Woorden komen bijna altijd in zinnen voor, niet in lijsten. In natuurlijke communicatie gebruiken we woorden in context. Waarom zouden we woorden dan wegrukken uit betekenisvolle boodschappen? Daarmee maken we van natuurlijke taalverwerving een moeizame klus, dus gebruik woordenlijsten met mate.

De effectiefste manier om grootschalige groei van de woordenschat te verkrijgen is door een activiteit die maar al te vaak wordt onderbroken in het proces van leesonderwijs: het lezen zelf.

—Nagy, Herman, & Anderson (1985). Learning words from context. *Reading Research Quarterly*, 20(2), p. 252.

Extensief lezen, vooral van vereenvoudigde leesboekjes, wordt vaak aangeraden als goede manier om de woordenschat uit te breiden.

—Saragi, Nation, & Meister (1978). *Vocabulary Learning and Reading System*, 6(2), p. 73.

Het op de lange termijn onthouden van nieuwe woorden vereist meestal frequente blootstelling of herhaling, ongeacht de omstandigheden waaronder nieuwe woorden in eerste instantie zijn aangeboden.

—Jan Hulstijn (2003). *The Handbook of Second Language Acquisition*, p. 367.

Het oppikken uit de context is de belangrijkste van alle vormen van woordenschatverwerving.

—Paul Nation (2013). *Learning Vocabulary in Another Language* (2nd ed.), p. 348.

Minder frequente woorden [...] kunnen wellicht het beste geleerd worden door extensief te lezen, omdat er gewoon niet genoeg tijd is om ze allemaal door bewuste studie aan te leren.

—Norbert Schmitt (2000). *Vocabulary in Language Teaching*, p. 137

Een hele zin begrijpen is veel gemakkelijker dan losse woorden, vooral wanneer die zin in de context van een verhaal staat. Woordenlijsten zijn moeilijk te verwerken voor het menselijk brein, maar uit verhalen zuigt ons onderbewuste met een hoog tempo taal op.

Woorden aanleren door middel van lijsten, werkbladen, projecten en thematische units is lang niet zo efficiënt als leerlingen gewoon laten lezen. Woorden vanuit een lijst leren is moeilijk door het ontbreken van een betekenisvolle context. Het menselijk brein is een verhalenverteller en verhalen*herkenn*er die woorden snel, pijnloos en gemakkelijk absorbeert wanneer je een verhaal leest.

Herhaling in betekenisvolle samenhang

We kunnen woordenschat expliciet introduceren of vooraf aanbieden, maar om de woorden te laten bekijken, moeten leerlingen die woorden vele, vele malen in een betekenisvolle context tegenkomen. Dit gaat het gemakkelijkst en het plezierigst door te lezen: lezen biedt herhaalde blootstelling aan betekenisvol vocabulaire. Woorden oppikken terwijl je leest is bovendien de belangrijkste manier waarop we woordenschat opbouwen, omdat de context ervoor zorgt dat de woorden blijven

hangen. Wanneer taalleerders steeds opnieuw eventjes aan een woord blootgesteld worden, heeft het brein op onbewust niveau tijd om de betekenissen te ontdekken en de taal echt te verwerven. Lezen vergroot daardoor moeiteloos en op onderbewust niveau de woordenschat van de leerling.

Het oppikken van woorden tijdens het lezen zou wel eens de gemakkelijkste en krachtigste manier kunnen zijn van grootschalige woordenschatuitbreiding.

—Nagy & Herman (1987). Breadth and Depth of Vocabulary Knowledge: Implications for Acquisition and Instruction, in M.G. McKeown & M.E. Curtis (Eds.), *The Nature of Vocabulary Acquisition*, p. 27

Woordenlijsten geven is niet effectief; je kunt de tijd beter besteden aan individueel lezen.

—Stephen Krashen, PhD (2004). *The Power of Reading*, 2nd edition, p. 19

Het is niet gemakkelijk om woorden uit een woordenlijst te leren, omdat er geen betekenisvolle context is. Maar nieuwe woorden kunnen met opvallend gemak worden geleerd, vooral in verhalen, wanneer je iets leest dat voor jou begrijpelijk is.

—Frank Smith (2007). *Reading FAQ*, p. 40

Van woorden verwachten we dat ze in zinnen staan. In het echte leven komt het zelden voor dat woorden van elkaar gescheiden worden in willekeurige lijsten zonder dat er iets omheen staat waarmee je kunt raden wat ze betekenen.

—Mem Fox (2008). *Reading Magic: Why Reading Aloud to Our Children Will Change Their Lives Forever*, p. 118.

Woordenschatverwerving verloopt verspreid en stapsgewijs; dat wil zeggen dat het het beste werkt als je woorden met tussenpozen tegenkomt, en het vindt plaats met kleine beetjes per keer.

—Stephen Krashen (2004). *The Power of Reading*, 2nd edition, p. 47-48.

Het lijkt misschien de omgekeerde wereld om te beginnen met hele verhalen, daarna pas in te zoomen op woorden en vervolgens te kijken naar individuele letters en hun klanken. De heersende visie is dat we het andersom zouden moeten doen.”

—Mem Fox (2008). *Reading Magic: Why Reading Aloud to Our Children Will Change Their Lives Forever*, p. 62.

Menselijke hersens zijn geen computers. Onze hersens zien de wereld in verhaalvorm, niet als losse stukjes data. Verhalen lezen helpt leerlingen dan ook niet alleen woorden beter te onthouden, maar ook andere dingen. Of, zoals Frank Smith zegt in *Reading FAQ*: “We herinneren ons dingen het beste wanneer ze in samenhang staan met alle andere dingen die we weten, wanneer ze als verhaal worden aangeboden in plaats van als geïsoleerde stukjes informatie.”

Sarah Breckley, Wisconsin Docent van het Jaar en onderwijsvlogger, ervaart dit regelmatig: “Enkele van mijn meest favoriete momenten zijn die waarop een leerling spontaan gevorderde taal gebruikt die niet expliciet in de les aan de orde gekomen is, en zich dan ineens herinnert dat hij/zij dit opgepikt heeft uit een boek dat we hebben gelezen.”

Goed gebruik van lestijd

Lezen is dan ook een goed gebruik van de lestijd. Amber Sevald zegt hierover: ▶ p. 48
“Toen ik erover dacht om onder schooltijd zelfstandige leestijd in te voeren, twijfelde ik over de lestijd die ik zou verliezen door leerlingen gewoon zelf te laten lezen zonder toets of verantwoording achteraf. Maar tegen het eind van het jaar bleken de leerlingen zomaar allerlei nieuwe woorden en grammatica te gebruiken die we nooit in de les hadden behandeld, maar die ze gewoon zelf hadden verworven tijdens het stil lezen. (Als extraatje heb ik nu zelf ook tijd om te lezen, doordat ik lees wanneer mijn leerlingen lezen!)”

We hebben niet genoeg tijd om alle gespecialiseerde, laagfrequente woorden (in dit geval: woorden die buiten de 9000 hoogstfrequente woorden van een taal vallen) expliciet aan te bieden die leerlingen nodig hebben voor het eindexamen of om op een hoog taalniveau te kunnen opereren, maar leerlingen kunnen veel van wat ze nodig hebben oppikken door veel en gevarieerd te lezen.

Voor meer informatie over hoe extensief lezen wonderen kan verrichten voor de taalverwerving, zie het onderzoek van Darcy Pippins en Stephen Krashen. ▶ bron 51

**Meer gelezen woorden
→ betere lezers.**

Waarom extensief lezen?

**Meer woorden →
Betere lezers.**

Het is het *totale aantal* woorden dat leerlingen lezen in de doeltaal dat de taalverwerving veroorzaakt.

2. Grammatica verwerven

Leerlingen kunnen grammatica verwerven puur door te lezen

De taal oefenen door zelf te spreken is bij lange na niet zo belangrijk als luisteren, ofwel interessante input krijgen in begrijpelijke taal. Dit kan ook plaatsvinden door te lezen, wanneer geïndividualiseerde mondelinge interactie met iedere leerling niet praktisch haalbaar is. Leerlingen hoeven niet alle nuances van een taal perfect te leren... althans in het begin. Wat ze moeten leren is hoe ze de taal kunnen begrijpen ondanks dat ze niet altijd alle grammatica kennen. Ze zullen de grammatica internaliseren als ze gewoon teksten blijven lezen die op of iets boven hun huidige niveau zijn (hetgeen Stephen Krashen *i+1* noemt). Leerlingen moeten ervaren dat ze de taal echt kunnen begrijpen, zodat ze niet het misplaatste idee krijgen dat een taal verwerven iets is wat alleen een handjevol begaafde personen kan. Lezen is wat hen ervan zal overtuigen dat ook zij het kunnen.

► citaat
p. 62

► bron 18

Op basis van een correlatie-onderzoek concludeerde Stephen Krashen: “Verwerving van de aanvoegende wijs (subjuntivo) was gerelateerd aan de hoeveelheid vrijwillig gelezen materiaal in het Spaans, en niet gerelateerd aan de hoeveelheid studie, zelfs niet de specifieke studie van de *subjuntivo* (aanvoegende wijs), noch aan de lengte van verblijf in een Spaanstalig land.”

Correlatie is niet altijd hetzelfde als oorzaak. Het betekent niet noodzakelijkerwijs dat ‘jouw kinderen de *subjuntivo* zullen leren als ze lezen’. Desalniettemin is het interessant. De enige voorspellende factor voor de vaardigheid in het gebruik van de *subjuntivo* was de hoeveelheid Spaanstalig materiaal dat vrijwillig en naar eigen keuze was gelezen. De hoeveelheid formele studie van het Spaans, de hoeveelheid studie die specifiek gericht was op de *subjuntivo* en de hoeveelheid tijd die de onderzochte personen in een Spaanstalig land hadden verbleven, waren geen van alle significante voorspellers van vaardigheid in het gebruik van deze werkwoordsvorm.

Gevorderde grammatica zoals de *subjuntivo* komt vooral veel voor in romans die zijn geschreven vanuit een alwetende verteller, aangezien het wordt gebruikt in de beschrijving van de gedachten en wensen van de personages. In boeken zoals de Harry Potterserie wordt de *subjuntivo* bijvoorbeeld heel vaak gebruikt.

Het kan nog steeds nodig zijn om sommige aspecten van de grammatica expliciet te onderwijzen, maar veel lezen op het juiste niveau zal alle aspecten van grammatica begrijpelijker maken en ervoor zorgen dat deze ook blijvend door de leerlingen worden opgepikt.

Om sprekers te worden, kunnen kinderen geen woorden uit het hoofd leren; ze moeten in het talige onbekende duiken en generaliseren naar een oneindige wereld van nog-niet-uitgesproken zinnen.

—Steven Pinker (1994). *The Language Instinct*, p. 281.

“Grammaticale ontwikkeling hangt niet af van oefenen, omdat iets hardop zeggen, in tegenstelling tot luisteren naar wat andere mensen zeggen, het kind geen nieuwe informatie geeft over de taal die hij of zij probeert te leren.

—Steven Pinker (1994). *The Language Instinct*, p. 280.

“Het bestuderen van complexe grammaticale constructies helpt niet bij lezen (of schrijven); het is eerder zo dat het beheersen van complexe grammatica het *gevolg* is van lezen.”

—Stephen Krashen, *The Power of Reading*

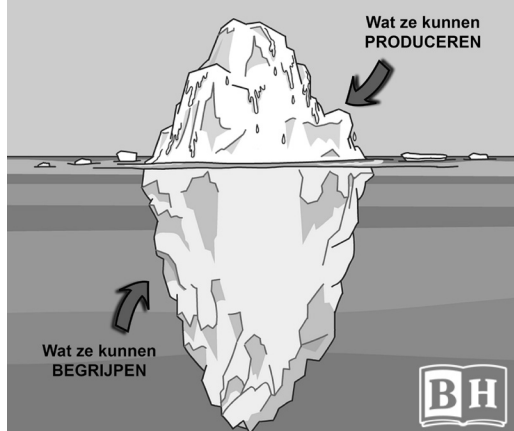
“Het onderwijzen van formele grammatica draagt niet bij aan de vaardigheid van de leerling in het spreken, schrijven, denken, of het leren van andere talen.”

—Joanne Yatvin, former president of the National Council of Teachers of English: <http://blogs.ncte.org/index.php/2016/10/teaching-grammar-necessary/>

Er is overweldigend veel onderzoek dat laat zien dat het voor je plezier lezen in een tweede taal een krachtige manier is om beter te worden in grammatica, woordkennis, spelling en schrijfvaardigheid; en het is veel efficiënter en veel plezieriger dan traditionele taallessen.

—Stephen Krashen, *Taipei Times* editorial, Sept. 14, 2004

Begrip komt vóór productie

Deze opmerking van Susan Gross heeft zijn geldigheid behouden. Als we willen dat leerlingen meer taal produceren – en vooral meer grammaticaal correcte taal – dan moeten we hen meer taal aanbieden die zij kunnen begrijpen: meer begrijpelijke input.

Dat is precies wat zelfstandig lezen doet; hoe meer ze lezen, hoe meer ze begrijpen en hoe meer ze zullen kunnen produceren.